

Werkbundel

VSB Poëzieprijs 2009

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Genomineerd voor de VSB Poëzieprijs 2009	3
Gedichten Lidy van Marissing	4
Gedichten Bart Meuleman	9
Gedichten Alfred Schaffer	14
Gedichten Nachoem M. Wijnberg	19
Gedichten Ben Zwaal	24
Jury	29
Juryverantwoording in het kort	30
Dichters voorstellen	35
Winnaars VSB Poëzieprijs 1994 t/m 2008	38
Colofon	39

VOORWOORD

School der Poëzie presenteert **vers 2009**, een landelijke poëziemanifestatie rond de VSB Poëzieprijs voor kinderen en jongeren.

De genomineerde bundels voor de VSB Poëzieprijs 2009 zijn de bron van inspiratie voor alle **vers** activiteiten. De VSB Poëzieprijs is de belangrijkste prijs voor poëzie in het Nederlandse taalgebied.

Wat gaat er allemaal gebeuren?

- **vers** schrijft een poëziewedstrijd uit voor kinderen (8-13 jaar) en voor jongeren (13-20 jaar) in de categorieën: scholieren, open inzenders en winnaars van schrijfwedstrijden 2008.
- Poëziedocenten gaan het land in om les te geven. Scholieren uit het basis- en voortgezet onderwijs maken kennis met het werk van de genomineerde dichters en worden aan het dichten gezet. De gedichten worden voorgedragen tijdens de **vers** voorrondes in Antwerpen, Maastricht, Tilburg en Zwolle. De presentatie van de voorrondes ligt in handen van rapper *André Accord*. Verder werken mee: pianist *Polo de Haas*, drummer *Marnix Stassen*, actrice *Dette Glashouwer*, dansgroep *Turn it Loose* en een professionele dichter. Per voorronde bepaalt een jury welke gedichten mogen worden voorgedragen in de **vers** finale op woensdag 9 april in De Rode Hoed te Amsterdam.
- De dichters *Dirk van Bastelaere*, *Jos van Hest*, *K. Michel* en *Anne Vegter* geven op verschillende locaties in Nederland en België masterclasses aan de winnaars 2008 van schrijfwedstrijden in Nederland en België.
- Open inzenders kunnen op de website van **vers** schrijftips vinden. Ook kunnen zij voor dichtadviezen mailen met de Poëziedokter: poeziedokter@schoolderpoezie.nl

Slotmanifestatie en **vers** finale op woensdag 8 april 2009

- Een bruisend poëzie-evenement in en rond De Rode Hoed te Amsterdam met workshops poëzie en voordracht, ontmoetingen met beroemde schrijvers en dichters, poëtische animatiefilms en literaire rondvaarten.
 - Hoogtepunten zijn de twee **vers** finales: wervelende programma's met de presentatie van de winnende gedichten door jonge dichters uit het hele land, professionele dichters, muziek, acts en natuurlijk de uitreiking van de **vers** Poëziebokalen.
- Aanvang **vers** finales: 13.00 uur (8-13 jaar), 15.30 uur (13-18 jaar)
- Om 19.30 uur vindt het VSB Jongerendebat plaats. Jongeren uit het hele land debatteren over de genomineerde bundels voor de VSB Poëzieprijs 2009. Een afwisselend programma waarin o.a. een essay over de bundels door Joke van Leeuwen wordt voorgelezen. De presentatie is in handen van dichter, zanger Rick de Leeuw.

VSB Poëzieprijs 2009

De vijf dichters en de titels van de genomineerde bundels voor de VSB Poëzieprijs 2009 zijn:

- Zoek de lege gebieden
Uitgeverij Van Gennepe Lidy van Marissing
- Omdat ik ziek werd
Uitgeverij Querido/WPG Bart Meuleman
- Kooi
Uitgeverij De Bezige Bij Alfred Schaffer
- Het leven van.
Uitgeverij Contact Nachoem M. Wijnberg
- Zouttong
Uitgeverij Querido Ben Zwaal

LIDY VAN MARISSING – ZOEK DE LEGE GEBIEDEN

AFDALING

loopt iemand zomaar weer
weg? staat na vijf, zes
zinnen, midden in gesprek, ineens op en zakt
moeiteloos (dromerig wordt
zijn blik) langs onzichtbare trap
in een of ander keldergat; verdwijnt in diepe
contreien, ondergronds gebied waar
wortels, wortelachtigen en knollen leven, vezelige
draden, kluiten van aardkleurige gedachten, paarse
rafels, grondwaterscheuten

terwijl hij afdaalt stijgt
de spanning

dezelfde eenzelvige handbeweging doet het licht
eerst uit en dan weer aan

** Dit gedicht is ook te zien en te horen in het bijbehorende
animatiefilmpje van Il Luster in de v e r s PoëzieRevue*

LIDY VAN MARISSING – ZOEK DE LEGE GEBIEDEN**MEISJE MET DODE VOGEL**

tussen de takken
zitten, met bungelende benen tussen
die wirwar en het gebladerte; onopgemerkt
kijken hoe mensen (menigte van rompen in
kleurige jassen) deinen over stoep
en plein: lichtblokjes krioelend
op watervlakken

het meisje met de dode
vogel hangt zelf ook
teerhartig aan elkaar van draad, veren
en vlokken

schommelend waar menige gedachte
onnavolgbaar begint te
springen en te vertakken, dol-
draaiend te snel al de draad
verliest en ruwweg
lukraak stopt: overal veren, pluis

en vlokken; hoopjes vuile kleren
op de grond, niet meer
in gruis te onderscheiden van een opgerolde
kat, slapende hond

LIDY VAN MARISSING – ZOEK DE LEGE GEBIEDEN

iemand die rondloopt door alle vierkante
kamers, zeven maal zeven jaren heen en even-
veel jaren terug, overal verkoolde
resten, iemand
die weer weggaat
vlaggetje achterlaat en dingetje meeneemt ter
herinnering, dief in de nacht, waarom
zou iemand hier blijven terwijl

om een hoek, aan andere kant
iets aan de hand en heftig; 'in de oorlog
was het verboden te
kijken uit ramen'; waarom zou iemand zo ver

willen gaan om elders te zijn? een filmpje
toont eindeloos die vrouw, haar stappen
over het water richting vage overkant

LIDY VAN MARISSING – ZOEK DE LEGE GEBIEDEN

HOE ZIJ TERECHTKOMT

's zomers zitten we buiten voor de garage
naar het verkeer te
kijken, urenlang

de buurvrouw die aanschuift, ook
een mens, omgevingen verslindend, met
haar arm ineens in de lucht
zet elk verhaal stil; glimlachend
heeft ze niets
te vertellen maar als ze weer
opstapt zal alles gezegd zijn

ze denkt net als wij, ik zit hier
lekker en mijn vel past
precies, naar binnen mij omsluitend
en naar buiten is mijn vel van huid

terwijl haar waaier kalmpjes
waait en waait; haar leven gaat net
als het onze meedogenloos voort

thuisgekomen werpt zij zich zonder
uitkleden uit-
geput op bed, bevindend zich op het bevende
lichaam van de wereld, op de rug
van in sukkeldraf voort-
hobbende olifant; houdt zich met handen
vast aan zijn vel, al kijkend om
zich heen door omgevingen verslonden

LIDY VAN MARISSING – ZOEK DE LEGE GEBIEDEN

RUMOER

tot in de diepte van
de kamers het geluid
van de wereld

hier verdrijft ook stank
de geuren, dit
is een venijnige tijd, knarsend

uit mijn hand gelopen
woorden (waar regels aangloeien tot zinnen, zich
begeesterend) beginnen
een beetje te dansen, te springen, te
lachen, ze lachen mij
uit, beloven betovering

BART MEULEMAN - OMDAT IK ZIEK WERD

nu we allebei dood zijn
is het rustig praten bij dit minzame weertje
zo vlak naast de bossen
dicht bij het koelwater.
ik maak een grapje, je trekt nog
een tand uit ons losse geheugen
met het gemak waarmee we nu van een glas nippen.
geen denken aan dat dit ooit nog een kant uitschiet.
gekwitter van mussen valt dof in je schoot.
zoveel vrede is er dat de wind er nog even mee speelde
voor hij zich moe aan onze voeten in slaap kwam leggen.
en ja, stoffelijkheid verteert slecht,
afval gaat eeuwen mee als het moet, maar wat geeft het,
wie draait daar nog zijn maag voor om in deze lange, lange, hete,
hete nacht
van minieme deeltjes.
geef me nog een hapje van dat overheerlijke ijs.
als je stil bent hoor je de lepel zoemen.

** Dit gedicht is ook te zien en te horen in het bijbehorende
animatiefilmpje van Il Luster in de v e r s PoëzieRevue*

BART MEULEMAN - OMDAT IK ZIEK WERD

omdat ik niet van mensen hield, van het gif van hun aanblik,
van de wildgroei van hun voelen, het afzicht van hun denken,
van hun zwijgen de kanker, hun spreken
de doodsdrift,
zocht ik steun bij de wreedheid van dieren.
ik hou van grazen en van aanvallen.
gras is mooi, bloed ook.
nergens vind je zulke prachtige strepen.

omdat ik ziek werd van mensen, van de aarzeling in hun daden,
de kern van alle denken,
zag ik films in een donkere kamer over de savanne, volume op nul.
geleidelijk deden mijn hersens hun zin.
mijn beterschap was niet van deze wereld.

BART MEULEMAN - OMDAT IK ZIEK WERD

volwassenen heb je altijd als volwassenen willen zien
maar omdat ze zich met grote ogen
als kinderen bleven houden
en uit de schaal van je geduld moeheid brak,
dreef je af naar een plek waar het nog ouderwets
kan vriezen als ook de radio

uitstaat.

waar je 's nachts met wat geluk de
wemeling van een snelweg hoort verdampen,

waar je moeder, die met haar poten
in de modder staat, je terugjaagt naar het leven,
omdat je, zoals ze me toefluistert,
nergens beter bent.

BART MEULEMAN - OMDAT IK ZIEK WERD

verveling nooit, tenzij met andere mensen.

zittend op een bank, bijvoorbeeld op een plek
waar de beschaving wat verwildert, aarzelend tussen jou
en de relmuis, kies ik voor de relmuis.
één beweging en ze is weg.
weer een beweging en

nog denk je niet aan vertrekken.
je witte benen zijn waarschijnlijk brits.

dan beweeg je zelf, je krult los – ik houd me doodstil –
tot je zo begint te geeuwen dat de ene buffel
de andere een oog uitsteekt.

het is beter dat je gaat nu, dat ik je nooit meer wil zien.

*De **relmuis** of **zevenslaper** (*Glis glis* of *Myoxus glis*) is een knaagdier uit de familie van de slaapmuizen (Gliridae). De relmuis is de grootste slaapmuis van Europa. De lengte kan variëren van 13 tot 19 centimeter, en het gewicht tussen de 70 en de 200 gram. De pluimstaart is iets korter dan het dier zelf, circa 12 tot 15 centimeter. Relmuizen hebben een grijsbruine vacht. Over de rug loopt een vage donkere streep. De buikzijde is iets lichter van kleur. De kop heeft een donkere ring om de ogen, maar het is niet een masker zoals bij de eikelmuis. Ze leven in volwassen loofbossen, parken, tuinen, boomgaarden en andere boomrijke gebieden, zowel op vlak als heuvelachtig terrein.

BART MEULEMAN - OMDAT IK ZIEK WERD

voor paul verrept

je weet ik ben een moeilijke vriend,
die slecht eet, moeilijk loopt, stofmijt ademt,
daarbij denkt het leven
met je uit te zitten.

daarom dat liggen helpt.
daarom dat ik lig en me grondig leegmaak
om mij te ontdoen van jou, niet
dat het lukt, ze houden ons lekker

samen. filmpje zien,
onzelf als mens daarin weten te vinden,
emoties laten verbasteren.

weet ook – gezegd in alle tederheid – dat ik niet
van je houd, omdat zoiets me telkens
in de rug schiet.

dus kom jongens, allebei bolhoed op,
staart laten groeien.

ALFRED SCHAFFER - KOOI

OVER EN UIT TUSSEN HEMEL EN AARDE

Sta op en gij zult lopen. Alleen met mijn ogen dicht kan ik je zien. Hoe ik me ook verdedig, ik lijk niet aan jou besteed, aan tafel met je nieuwe vrienden, niemand zegt een woord. Alles mals en sappig houden, het blijkt nog een hele opgave.

Binnen ben je nergens opgebouwd en draait de molen, zijn je dagen doorgestreept. Buiten mag je ademhalen, buiten gaat een tram voorbij. Buiten, waar het ruikt naar natte bladeren en uitlaatgassen. Waar de steenfabrieken staan. Achter je rug

wordt gedobbeld om je kleren en je verdwaalt geregeld in je dromen, die spontane hagelbuien – jaag iedereen van tafel maar sta mij in jouw bijzijn toe, dat ik ook van niemand ben.

Hoorde je dat? Een korte, eenzame kreet. Ja, je zag hem zelfs eerder dan ik, hoog boven de steppe cirkelt een arend, een schittering als van metaal. Het is daar ijskoud, en kraakhelder.

** Dit gedicht is ook te zien en te horen in het bijbehorende animatiefilmpje van Il Luster in de v e r s PoëzieRevue*

ALFRED SCHAFFER - KOOI

EXIT MUZE

Staat je prima, dat legergroen. Kleurt vast geweldig bij je exercities in het regenwoud. Die hitte, die verbeterheid. Van her en der ben je gekomen, ingevroren en ontdood, negen keer over de kop, toen van het balkon gedonderd.

Lees maar iets voor, dan voer ik de vissen wat goudstof. Mijn wonderkind. Eindproduct van breedvoerige zinnen. Een orakel, tuk op moraal. In je kale atelier dat uitziet op het zuiden staat een asbak die kan hoesten, versuft val je

in slaap voor de tv, elke nacht speelt een dankbaar orkest naast je bed. Toch lijkt je wat nerveus. Is het mijn litteken? Het kan geen toeval zijn dat ik je aantrof in het warenhuis,

mijn jonge veteraan, graaiend bij de uitverkoop – toen je bukte, kon ik je bilspleet zien. Of je had geen kleren aan. Maar hoor ik daar niets ritselen, daar, achter die struiken?

ALFRED SCHAFFER - KOOI

NIET STOREN GRAAG

Simpel ben je, simpel en verzaakt, languit lig je na te gonzen. Je had deze avond voor geen goud willen missen, men sprak zacht en later luid, elk tweede woord heb je begrepen. Tijdens de gebeden verliet je ongemerkt de zaal, muziekjes in je oren. Zo bleef de waan intact.

Of is dat te abstract? De receptiedame was zo vriendelijk je te wijzen op allerlei gemakken, roomservice, minibar, privacy, kanalen voor volwassenen, een onuitputtelijke lijst – je moest naar boven met de lift en dan een aantal gangen door. ‘Ik ben thuis!’ had je willen roepen toen je binnen stond en de afmetingen monsterde. Het raam biedt een aanzienlijk uitzicht, als je de moeite nam om op te staan: een paar illustrere voorwerpen uit een verleden. Kortom, de vertrouwde drukte.

En toch anders. De ontmaskering een camouflage. Zeker, mensen hebben een humeur, een naam, een kleur, een mening die telt, maar houd ze tegen het licht en ze gaan stinken als chemische processen en geen proces is aan een ander identiek: je zou bij god niet weten wie of wat je nog verwachten kunt. En wanneer. Dit maakt je zaken gedaan.

Hoe zou het zijn als iemand van je droomde? Een droom die je kunt navertellen, al wat je te binnen schiet is ik mis je ik mis je ik mis je ik mis je, je zou er je dagen royaal mee kunnen vullen, het is ook wat je noemt een kwakkelzomer, zelfs in deze streek, schone lakens en handdoeken genoeg maar geen straatruoer bereikt je nog, woestijnzand ligt in fijne vegen op de vensterbank en in de badkamer blinken de plavuizen. Alleen een loom geborrel kietelt je verbeelding.

Echt donker wil het niet worden rond deze tijd van het jaar maar het is laat nu, te laat om je nog ergens op te richten, met één ruk draai je je op je zij. En staart dan recht in haar gezicht. En zij staart recht terug. Zonder schrik, zonder haast.

Tijd van leven, zo heb je ooit gelezen, wikt en weegt, tussen taal en wereld gaapt een afgrond vanjewelste.

Maar niet heus. Je kijkt en kijkt en houdt je adem in: is dit je zekerheid, dan drijf je nog. En het volstaat. Vervolgens geef je op.

ALFRED SCHAFFER - KOOI

MIJN NEUROTISCHE VOORBEELDIGHED

Dat ziet er lekker uit, mag ik een hapje? Ik joeg je na als een ijverige biograaf, soms sliep ik in motels, soms naast een tankstation. Je staat er beteuterd bij, als een koelkast die bezig is te ontdooien, je intuïtie is flink ingedeukt,

juist als je wilt oversteken rijdt een auto door een plas. Drijfnaat staar je hem na, alsof je abrupt bent onderbroken door reclame. Zoals de knipperlichten van die gekantelde truck langs de provinciale weg. Aan-uit. Ik doe mijn best

je te behagen, je zou me niet herkennen in het openbaar, je toekomst kan het verleden al bijna foutloos imiteren, op het toilet hangt je vervloekte stamboom netjes ingelijst.

Was je een stripfiguur, dan kwam de rook nu uit je oren, tijd om deze binnenlanden achter je te laten. Ik blijf alert, mocht er iets zijn, de waan van hier, de waan van morgen.

NACHOEM M. WIJNBERG - HET LEVEN VAN

Waar een tuin voor is, om op een leven te drinken

De tuin van jouw tante is groter dan de hoed van mijn oom, dat is een zin uit een boek om talen te leren, drie of vier tegelijk.

De kinderen moeten de boeken en papieren helpen dragen, want hoe komen ze anders van school naar huis en weer terug?

Zo komt het dat de kinderen de weg van school naar huis beter kennen dan je tante die hen lesgeeft, midden in de zomervakantie staan zij voor de deur en bellen aan.

Wat in een tuin kan, een loopt van een ander weg en de ander blijft kijken tot die niet meer te zien is.

Waar de maan voor is, om op de maan te staan in het licht van de aarde.

Daar komt jouw tante en naast haar loopt mijn oom die ik nooit gezien heb en die op geen foto een hoed op zijn hoofd had.

Mijn oom wilde op het land gaan werken, als een boer, en ging op zoek naar een plaats waar hij dat kon leren, jouw tante wilde een feest in haar tuin geven als het lente was geworden.

** Dit gedicht is ook te zien en te horen in het bijbehorende animatiefilmpje van Il Luster in de v e r s PoëzieRevue*

NACHOEM M. WIJNBERG - HET LEVEN VAN

Doe een wens

Wil je iets voor mij doen?

Honderd nachten achter elkaar naast mij slapen.

Daarna doe ik voor jou wat jij wilt.

Als je op de honderdste dag hoort dat je niemand anders meer hebt hoef je die nacht niet te komen.

Als je ooit nog een keer bij mij op bezoek zal komen doe het dan vannacht.

NACHOEM M. WIJNBERG - HET LEVEN VAN

Waarom ik vraag

Iemand die in dezelfde straat woonde had kamers vol boeken, maar ik mocht er niet één van hem lenen.

Het lukte mij bijna niet naar huis terug te lopen omdat ik aan de boeken dacht.

De man was boekverkoper, hoe kon ik dat vergeten hebben.

Die nacht droomde ik dat ik al zijn boeken naar huis meegenomen had en dat ik ze een voor een las terwijl ik in bed lag.

Mijn ouders dachten dat als ik zo graag wilde lezen ik alles kon worden wat ik wilde.

Zij verkochten wat zij niet nodig hadden om een boek voor mij te kopen.

Ik leerde snel uit mijn hoofd wat erin stond, dan konden zij het boek verkopen en een ander voor mij kopen.

Ik denk daaraan als ik zo veel boeken heb dat ik om meer tijd vraag om ze allemaal te lezen, en de boeken die ik als kind las nog een keer te lezen.

Wat ik had willen worden toen ik een kind was, ik durf het niet te zeggen, ik dacht dat schrijven het kleinste deel zou zijn.

Ik dacht dat ik elk probleem dat niet opgelost was mocht proberen voordat het aan een ander doorgegeven zou worden.

Hoe ik geleerd heb om te gaan met dat ik nog iets beters wil – geef het mij als een probleem dat iemand anders niet kan oplossen.

Nu vraag ik niet om meer dan om alle boeken te kunnen lezen die geschreven worden.

NACHOEM M. WIJNBERG - HET LEVEN VAN

Ik probeer tegen u te spreken alsof ik dit voor het eerst zeg en het bedenk als ik u zie

Ik hoop dat u het niet erg vindt dat ik zo tegen u praat, als u zou hebben geweten hoe ik mij voelde voordat ik begon was u meteen weggelopen.

O, u wilt iets voor niets hebben, mijn verontschuldigen, ik had dat nog niet begrepen.

Wat herinnert wil worden zoals het voorbijging, een seizoen neemt afscheid, dat is het seizoen dat iets uitgesteld wordt tot het einde van het seizoen.

Toen ik een kind was speelde ik met treinen en voordat ik ging slapen nam ik de mooiste locomotief in mijn hand om er nog een keer goed naar te kijken.

Later werd ik machinist, elke dag de trein en de landschappen kreeg ik erbij: zonsondergangen, zonsopgangen, nachten vol sneeuw

NACHOEM M. WIJNBERG - HET LEVEN VAN

Mijn vader zegt dat het verstandig is om iets te doen waarin het niet erg is om middelmatig te zijn, zoals waarin ik professor ben

Hij besluit zich aan de wet te houden, als iemand die de wet niet kent maar verwacht dat zijn kinderen die zullen kennen en daarom doet wat hij kan om zijn kinderen niet te beschamen.

Mijn vader zegt dat hij speciaal voor mij een middelmatig man geworden is, zodat niemand zou denken dat ik nooit zo goed als mijn vader kon zijn.

Toch zou hij graag willen dat iemand zich hem herinnert als hij er niet meer is, niet elke dag maar af en toe, zonder het van plan geweest te zijn.

Als wat na iemands dood blijft iemands deel van de waarheid is, wat gebeurt er dan met mijn deel van de onwaarheid?

Als iemand dood is blijft er niets van hem over, behalve van mijn vader die in zijn eentje rondloopt waar hij is.

B. ZWAAL - ZOUTTONG

daar vaart de carolien

boven het atlasgebergte
een knoopje los

een gaffeltje van zin

uit het zeedijkse
westkappelse
zeezuiver
zoutsmakende
licht

flitst
roomrood
de sproetkrul
de lokharen mondkam

waaruit stralen

woorden
van schelp

op rede
liggend

op vloed

** Dit gedicht is ook te zien en te horen in het bijbehorende animatiefilmpje van Il Luster in de v e r s PoëzieRevue*

B. ZWAAL - ZOUTTONG

slokjes tintelen de lippen
rood gezogen
bes vat kou

de sneeuwvlok dempt
het klokje

meer bevroren strak
spat vrouw

B. ZWAAL - ZOUTTONG

ik wende aan haar borsten, ik bevond ze
spectaculair druk en zeer innig beknopt,
toch ratelend ruim, gelijk versuikerde hemelingen
pront van bestuur en karakter.
maar bovenal verzekerde ik mij van de vrolijkheid der benen,
tegen een sierprijs, beklom hun wraking, hun zachtsnier,
mocht bespelen de zoetsnaar, dreef wild op het drijfhout
maar tondeldood fleemde naar vlam en 't verlorene
schoof van hun helling tot mijnsherenland, uit welvend
haardvuur boven 't schavielen der duinen.
hun troostpracht vlamde over zandstroom, buiten getijden
een lust veerde op tussen de benen en verlangde
diep en bermen, gloeiend van klaproos.
het kaatste de liefde, smachtstrak vuurden hun glimmers

B. ZWAAL - ZOUTTONG

gluipen onder de maan, vol van haar broksteen
weerkaatsend de nachten met hun schitterende geheimen
de donkere zeebossen

en de zeestad, de vesting van oostenwind, de smaragdkuil
met haar ijs aan een gloeiende wang

schip, laadt uw bedenkingen uit
naast het ijswak de breker, in de warmoes van olie de smeer

ontgordt zij de lok van haar dijval, bloeit het warmbos
wijd van verlangen op de heelhelling schaamheuvelpracht

anemoonschoon betoeft verblinden de vlokken
uit het zee

B. ZWAAL - ZOUTTONG

zag velden van haver
rogge te paard

teleblommen
wuiwend
op akkers
bestoven

hart in
de mijmermemorie

afgelegen het sterven

De juryleden van de VSB Poëzieprijs 2009 zijn:

- **Rob Schouten**, voorzitter (dichter, columnist, literair criticus)
- **Erwin Jans** (dramaturg Toneelhuis Antwerpen)
- **Maike Meijer** (literatuurwetenschapper; hoogleraar-directeur Centrum voor Gender en Diversiteit Universiteit Maastricht)
- **Daniël Rovers** (essayist)
- **Anne Vegter** (dichter)

Juryverantwoording nominaties VSB Poëzieprijs 2009

Uit een rijk en geschakeerd aanbod van 107 bundels heeft de jury de volgende vijf bundels genomineerd voor de VSB Poëzieprijs 2009.

***Zoek de lege gebieden* (Van Genneep) – Lidy van Marissing**

Deze poëzie is vaardig, op een geheel eigen wijze experimenteel en zij heeft een onmiskenbaar eigen idioom en techniek. Vaak is het gedicht een lange ademloze zin, gemoduleerd door regel- en strofenafbrekingen, enjambementen en intervallen van wit. Als het vers af is is de gedachte weliswaar ook enigszins af, of kan worden onderbroken door een pauze, maar de voorlopigheid van elk vers wordt bij de lezer opgeroepen door het ontbreken van een afsluitende punt – door het ontbreken van vrijwel elk leesteken überhaupt. Deze verzen vormen samen een stroom. Het zijn ademloze kleine filosofieën, de gedichten van Van Marissing, over de taal, de wonderlijkheid van het alledaagse, het leven, de dood – ‘the great commonplaces’ – maar het uitgangspunt is opvallend weinig ik-gericht. Er is vaak een ouder, groter bewustzijn aan het woord dan het kleine ego dat zichzelf het centrum waant.

Er is een on-soft mededogen met alles en allen dat deze verzen tot stand brengt, een aandacht en een hang naar precisie dat indruk maakt en authentiek is. Elk vers opnieuw bevat sprankelend- verrassende beelden en gedachten, zonder ooit iets af te sluiten of vast te zetten in een definitieve betekenis. Je wordt deze bundel in getrokken en je komt er niet gemakkelijk meer uit of van af.

Prachtige poëzie.

***omdat ik ziek werd* (Querido) – Bart Meuleman**

‘Bart Meuleman schrijft geen mooie gedichten’ lezen we op de omslag van *omdat ik ziek werd*. Inderdaad bieden Bart Meulemans gedichten geen troostende schoonheid. Maar als schoonheid te maken heeft met de nuchtere constatering dat leven ‘werken aan de nietige lont van het niksige’ is, zijn deze gedichten wel degelijk mooi. Het *ik* in de poëzie van Bart Meuleman is het (over)bewustzijn: ‘de hersens, op hun eiland teruggedrongen’ kunnen echter weinig weerwerk bieden tegen de werkelijkheid. Zo weinig dat de dichter aan de medemens (‘ik vraag geen aanraking, geen gezelschap’), maar vooral ook aan zijn eigen bewustzijn wil ontsnappen op zoek naar ‘de weldadige kou van het niets.’ De animale wereld – zonder regels, overtredingen, bewustzijn en verlangen – lijkt het enige alternatief te bieden. Het is alsof de dichter in de eerste regel van het eerste gedicht zijn eigen verdwijning wil ensceneren: ‘nu we allebei dood zijn’. Maar in de laatste regel van het laatste gedicht wordt hij door de moeder teruggejaagd het leven in ‘omdat je, zoals ze me toefluistert, nergens beter bent.’ Meulemans poëzie wil beter worden in een ziekmakende wereld. Vandaar het paradoxale samengaan van weerzin en levensdrift, afwijzing en herbeginnen. Zijn ogenschijnlijk transparante taal ontwikkelt steeds kleine syntactische weerstanden of onverwachte beelden waardoor de lezer ontheemd raakt en er op intrigerende wijze iets van het ‘niksige’ en tegelijk van het poëtische zichtbaar wordt.

***Kooi* (De Bezige Bij) – Alfred Schaffer**

‘Ook ik snak naar luchtledigheid’; het is maar een terloops zinnetje in *Kooi* van Alfred Schaffer, maar wat drukt het veel uit!

Want hoe kort de titel *Kooi* ook moge zijn, er gaat een wereld van benauwenis achter schuil. Steeds scherper lijkt Alfred Schaffer zich bewust van de grenzen aan het menselijk denken en handelen, van de dwangmatigheden, tegenstrijdigheden en onmogelijke opdrachten: ‘Geef eens antwoord als ik je iets vraag, zei je moeder al, maar eet wel eerst je mond behoorlijk leeg.’ Schaffers gedichten spelen zich in een voor iedereen herkenbare wereld van alledaagse en soms vanzelf ironisch overkomende contacten en communicaties af, maar steeds borrelen er, voor je het weet, universele angsten en frustraties in op. In zijn verzen, die beurtelings herinneren aan sonnetten en prozagedichten, loopt een ‘je’-persoon rond, die we als een in zichzelf pratende neurotische hoofdpersoon maar ook als de universele mens kunnen identificeren.

Zowel inhoudelijk als vormelijk demonstreert Schaffer het eeuwige gevecht tussen vrijheid en begrenzing, ambities en teleurstelling. *Kooi* is een prachtig voorbeeld van poëzie van onze epoche, transparant van uiterlijk maar peilloos van innerlijk. ‘Loop je even mee? Dan stel ik je voor’ klinkt het ergens luchtig maar elders komt de aap uit de mouw; ‘wat een afknapper is de mens, dweepziek, een slaaf van zijn agenda’.

Klare, onthutsende taal.

***zouttong* (Querido) – B. Zwaal**

In de bundel *zouttong* schetst B. Zwaal een reeks woordrijke zee- en riviergezichten. De dichter is een Hollandse meester; elk uitzicht draagt bij hem betekenis. Zie hoe hij in de eerste regel van het allereerste gedicht met hulp van een personificatie en één herhaald voorzetsel de lezer onmiddellijk een parallelle wereld intrekt: 'een gelderse roos droomt van de sneeuw / van haar lente'. Het wit van de wolken en de winter vormt de grondtoon in de bundel, daarop brengt de dichter zijn zorgvuldig gekozen metaforen aan. Beheerst en ingehouden werkt hij met rijm en retoriek aan ranke gedichten die vonken als een kortgesloten stroomkabel.

Daarmee staat de dichter middenin de geëlektrificeerde wereld van vandaag, een wereld die niettemin soms doet denken aan de doeken geschilderd door Van Ruisdael en Van Goyen. Maar in de eenentwintigste eeuw kun je geen harmonie meer voorwenden, alleen wie ziende blind is ziet nog altijd het paradijs aan de einder gloren: 'aarde / draait nog wel / draait hoe / ouwe tol'. *zouttong* is een geschenk voor liefhebbers van teksten die overstromen van vorm, inhoud en verlangen; met de bundel brengt Zwaal het springtij terug naar de Nederlandstalige poëzie.

***het leven van* (Contact) – Nachoem M. Wijnberg**

Volkomen helder zijn de gedichten in de bundel *Het leven van*, zoveel is zeker. Toch dienen zich in het werk van Nachoem M. Wijnberg nooit kant-en-klare verhalen aan, daarvoor staat er te veel op het spel. In de afzonderlijke gedichten van *Het leven van* wordt gezocht naar de juiste houding, de juiste verhouding, ook die tussen de regels onderling. Neem het angstaanjagende gedicht 'De Christen komt op bezoek', waarin een schijnheilige bemiddelaar met alle mogelijke talige middelen het juiste geloof probeert te verkopen. Wijnberg laat de lezer de beklemming van kwade trouw in zijn klare regels ervaren. Maar ook de wanhoop die we voelen als we voorbij geloof, hoop en liefde peilen, en vervolgens uitkomen bij de bodem van het verdriet: 'Als iemand dood is blijft er niets van hem over, behalve van mijn / vader die in zijn eentje rondloopt waar hij is.' Nachoem M. Wijnberg verkwist in zijn oeuvre geen tijd met bijzaken, en op zoek naar de hoofdzaak blijft hij altijd weer stilstaan bij wat zijn aandacht trekt: toneel, Socrates, uitzonderingen op de regel, het zonlicht en zijn dromen. Elke tekst opnieuw schept de dichter Wijnberg een onovertroffen illusie van overzicht.

Dichters voorstellen

LIDY VAN MARISSING (1942) Lidy van Marissing toont zich de meesteres van het fragment, het minieme gebaar, de flits, de moment-opname,' schreef de jury van de VSB Poëzieprijs bij de nominatie van Van Marissings bundel *Hoe zij zoekt*. Zij zoekt nog steeds: haar zevende, omvangrijke bundel heet *Zoek de lege gebieden*. Hierin waaiert haar poëzie breed uit - in veelomvattende gedichten probeert zij de wereld te vangen en nieuwe verbanden bloot te leggen. Zij publiceerde tot nu toe zes bundels. Daarnaast schrijft ze eigenzinnig, experimenteel, proza, het meest recent haar negende roman *De autobiografie van Laura X*.

BART MEULEMAN (1965) is theatermaker en schrijver. In 1997 verscheen zijn debuutbundel *Kleine criminaliteit* bij Uitgeverij Amerika. Zijn dichtbundel *Hulp* (2004) werd genomineerd voor de J.C. Bloemprijs en de VSB Poëzieprijs 2005. Voor kinderen schreef hij een reeks boeken over mijnheertje Kokhals. Hij werkt nu aan een bundel essays over popmuziek.

Bart Meuleman schrijft geen gedichten die zingen of troost bieden. Wel gedichten vol rauwe regels over afscheid en vertrek.

Soms schijnt daar doorheen dan plotseling de schoonheid van de sprankelende formulering of het tedere beeld.

In lange, samenhangende reeksen waarin een geliefde verdwijnt en dierbaren herinnerd worden, laat Meuleman een stem horen die soms getergd, soms zacht klinkt en altijd waarachtig.

ALFRED SCHAFFER (1973) Alfreds moeder is een Arubaanse, zijn vader is een Limburger. Hij groeide op in de omgeving van Den Haag. Hij studeerde in Leiden Moderne Nederlandse Literatuur en Film en Theaterwetenschappen. In 1996 vertrok hij naar Zuid-Afrika. Hij publiceerde in enkele Zuid-Afrikaanse tijdschriften. Als docent was hij verbonden aan de Universiteit van Kaapstad en schreef over poëzie voor Afrikaanse kranten. Zijn gedichten werden in Nederland bekend door '*Vrijstaat Austerlitz*', en zijn werk werd opgenomen in de bloemlezing '*Sprong naar de sterren*'. In 2000 verscheen zijn debuut '*Zijn opkomst in de voorstad*'. Die bundel werd genomineerd voor de C. Buddingh'-prijs en bekroond met de eerste Jo Peters Poëzieprijs.

Zijn tweede bundel '*Dwaalgasten*' verscheen in 2002 en werd eveneens gunstig ontvangen. Deze bundel is genomineerd voor de VSB Poëzieprijs 2003. Zijn bundel '*Geen hand voor ogen*', werd genomineerd voor de VSB Poëzieprijs in 2005. Eind 2006 verscheen '*Schuim*', die door een groep beroeplezers en critici werd verkoren tot de beste poëziebundel van dat jaar en werd bekroond met de de Hugues C. Pernathprijs. Sinds enkele jaren woont hij weer in Nederland, waar hij sinds 2007 fondsredacteur is van De Bezige Bij.

NACHOEM M. WIJNBERG (1961) geboren op de frisse 13de april in Amsterdam schrijft gedichten en romans – laatst verschenen roman *De opvolging* (Contact 2005 – heruitgegeven als ebook in 2008). Hij studeerde aan de Universiteit van Amsterdam en promoveerde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam (Bedrijfskunde). Hij ontving in 1997 de Herman Gorterprijs (voor *Geschenken*) en in 2004 de Paul Snoek Poëzieprijs (voor *Vogels*). In 2005 werd zijn bundel *Eerst dit, dan dat* ook genomineerd voor de VSB Poëzieprijs. Hij is ook werkzaam als hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam Business School.

B(EN) ZWAAL (1944), theatermaker en dichter. Zijn fascinatie voor water, zee en zeevaart ontstaat in Vlaardingen, gelegen aan de Nieuwe Waterweg in het hart van de Rijnmond. Hij debuteerde in 1984 met de bundel *fiere miniature*. Al een half dozijn bundels slaagt hij erin, door middel van hele, halve en schijnbare neologismen en duizend andere kunstgrepen, de Nederlandse taal te verleiden tot buitenechtelijke escapades. In 2006 werd zijn bundel *een drifter* genomineerd voor de Ida Gerhardt Poëzie Prijs.

B(en) was bijna veertig jaar werkzaam bij bewegingstheater BEWTH, het theater dat op locatie voorstellingen maakte die uitgingen van de architectonische schoonheid van bijzondere gebouwen. (zie www.bewth.nl)

Publiceerde samen met Roeland Fossen en Carol Schade (foto)boeken over het bewegingstheater:

BEWTH, 15 onvoltooiden in foto en *BEWTH voltooid 1965-2003* .

De VSB Poëzieprijs werd eerder uitgereikt aan:

VSB Poëzieprijs 1994, **Hugo Claus**
De Sporen

VSB Poëzieprijs 1995, **Huub Beurskens**
Aangod en de afmens

VSB Poëzieprijs 1996, **Leo Vroman**
Psalmen en andere gedichten

VSB Poëzieprijs 1997, **Gerrit Kouwenaar**
de tijd staat open

VSB Poëzieprijs 1998, **Rutger Kopland**
Tot het ons loslaat

VSB Poëzieprijs 1999, **Esther Jansma**
Hier is de tijd

VSB Poëzieprijs 2000, **K. Michel**
Waterstudies

VSB Poëzieprijs 2001, **Kees Ouwens**
Mythologieën

VSB Poëzieprijs 2002, **Anneke Brassinga**
Verschiet

VSB Poëzieprijs 2003, **Tonnus Oosterhoff**
Wij zagen ons in een kleine groep mensen veranderen

VSB Poëzieprijs 2004, **Mustafa Stitou**
Varkensroze ansichten

VSB Poëzieprijs 2005, **Arjen Duinker**
De zon en de wereld

VSB Poëzieprijs 2006, **Mark Boog**
De encyclopedie van de grote woorden

VSB Poëzieprijs 2007, **Tomas Lieske**
Hoe je geliefde te herkennen

VSB Poëzieprijs 2008, **Leonard Nolens**
Bres

COLOFON

School der Poëzie

Ilonka Verdurmen	artistiek leider
Sarien Zijlstra	zakelijk leider
Rosa Hartogh	projectleider vers
Dasja Koot	projecten/poëziedocent
Enny Schmitz	producent

Poëziedocenten

Gerard Beentjes
 Jacques Brooijmans
 Jos van Hest
 Ineke Holzhaus
 Darja de Wever
 Joost Swanborn
 Ilonka Verdurmen

www.versgedicht.nl

vers 2009 is een initiatief van *School der Poëzie* in samenwerking met De Rode Hoed, Stichting VSB Poëzieprijs, Stichting Lezen, il Luster Producties, Doe Maar Dicht Maar, Stichting Kinderen en Poëzie, School der Poëzie, v e r s, Kunstbende Nederland/België, Jeugd en Poëzie, El Hizjra, VOS Poëzieprijs, Popunie, Boekie-Boekie, Poetry International, Geheim Schrijfwedstrijd uitgeverij Leopold en Write Now.

vers wordt financieel mogelijk gemaakt door het VSBfonds

www.schoolderpoezie.nl

www.vsbpoezieprijs.nl

***School der Poëzie is landelijk toonaangevend
 op het gebied van cultuureducatieve projecten met poëzie***

